

Lokalna oskrba - ena od prednostnih usmeritev razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva

Marjeta Bizjak

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje

Novo mesto, 26.11.2013

Globalni izzivi - prehranska varnost

- Svetovno kmetijstvo se sooča z izzivom zagotavljanje prehranske varnosti
- Do leta 2050 se bo po napovedih Združenih narodov število prebivalstva povečalo na 9 milijard
- Potrebno bo podvojiti sedanji obseg kmetijske proizvodnje
- Pritisk na obdelovalne površine in razpoložljivost vode bo velik, zaradi intenzivnosti pridelave bodo veliki negativni učinki na okolje
- Zagotavljanje prehranske varnosti je postala prednostna naloga razvoja kmetijstva v svetu, pomembno tudi za Slovenijo
- Potrebno bo povečati produktivnost, potrebna prilagoditev na podnebne spremembe, naložbe v tehnologije, povečati prenos znanja, dodatne naložbe v raziskave in razvoj
- Opozorilo FAO ob Svetovnem dnevu hrane 2005 - Pomembnost medsebojnega sodelovanja držav pri razvoju in ohranjanju kmetijstva pri zagotavljanju trajnostne oskrbe s hrano; glede na razvoj globalne trgovine izpostavljen pomen lokalno pridelane hrane

Pomembni programski dokumenti

Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do 2020 „Zagotovimo.si hrano za jutri“ (UL RS, št. 25/11)

Strategija za izvajanje Resolucije

Program razvoja podeželja
2014 – 2020

Nacionalne področne
strategije ali načrti

Neposredna plačila,
tržno cenovni ukrepi

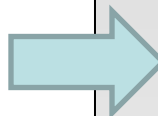
Vizija in cilji razvoja slovenskega kmetijstva

- Trajnostni razvoj slovenskega kmetijstva, kjer gre za uravnotežen razvoj v ekonomskem, socialnem in okoljskem smislu
- Strateški in razvojni cilji razvoja slovenskega kmetijstva so:
  - Zagotavljanje prehranske varnosti s stabilno pridelavo varne, kakovostne in potrošniku dostopne hrane.
  - Povečanje konkurenčne sposobnosti kmetijstva in živilstva.
  - Trajnostna raba proizvodnih potencialov in zagotavljanje s kmetijstvom povezanih javnih dobrin.
  - Zagotavljanje skladnega in socialno vzdržnega razvoja podeželja (v sodelovanju z drugimi politikami)
- V središču trajnostnega razvoja in prestrukturiranja je doseganje primerne in stabilnega dohodka
- Trajnostni koncept bo zagotavljal, da se obseg proizvodnje in obdelovalne površine ne bodo bistveno zniževale

Vizija kmetijstva, tržnih verig in vitalnega podeželja

V okviru trajnostnega koncepta razvoja bo Slovenija imela:

- **konkurenčne agroživilske verige** v učinkovitih vertikalnih povezavah kmetijstva in živilsko predelovalne industrije,
- **obdelana kmetijska zemljišča in primerno stopnjo prehranske varnosti,**
- **pestro strukturo kmetijskih gospodarstev**, katere hrbtenico bodo tvorile ekonomsko učinkovite kmetije,
- **ohranjene naravne vire in prepoznavno biološko pestrost;**
- **urejeno kulturno krajino,**
- **vitalno podeželje.**

Pomemben del trajnostne proizvodnje hrane bo temeljil na **lokalno pridelanih kmetijskih proizvodih** in bo:

- **vključen v sheme višje kakovosti;**
- vključeval sodobna tehnološka znanja in investicijsko sledil zahtevam in trendom na področju proizvodnje in prodaje;
- **cenovno konkurenčen glede na kakovost;**
- imel visoko raven prepoznavnosti pri potrošnikih;
- **omogočal graditi prepoznavnost države na področju turizma in na drugih področjih.**

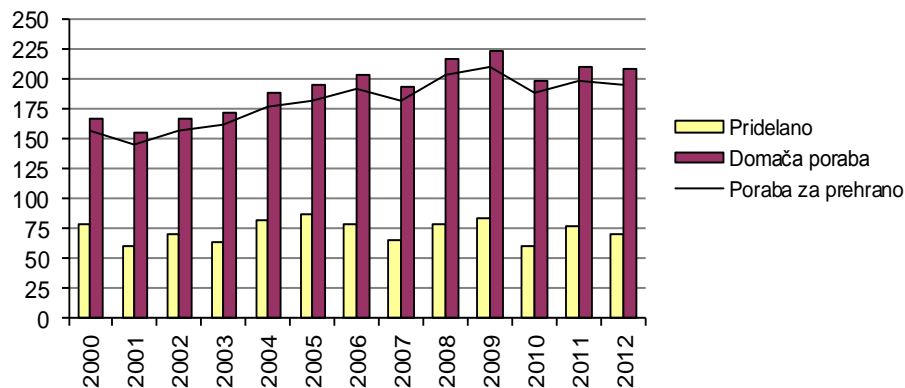

Stanje na trgu – samooskrba z zelenjavo

- Slovenija z domačo pridelavo ne pokriva svojih potreb po kmetijskih in živilskih proizvodih
- Samooskrba: mleko 117% , goveje meso 111%, prašiči 46 %, žita 71%, krompir 63% (vse v 2012) perutnina 110 - 115%, med 70 - 85%
- Samooskrba z zelenjavo v letu 2012 34% (v povprečju zadnjih pet let 35%), pri sveži zelenjavi 45%
- Tržna zelenjava se prideluje na cca. 1500 ha, od tega je 977 ha integrirane pridelave in 148 ha ekološke, namakanih le 50% površin
- V letu 2012 **poraba 208 tisoč t** zelenjave, **uvozili 149 tisoč t** zelenjave, od tega 64% sveže zelenjave
- V obliki sveže zelenjave se **uvozi največ paradižnika, čebule, solate in paprike**
- Poraba zelenjave na prebivalca znaša v 2012 95 kg, od tega je bilo sveže zelenjave 70 kg

Pridelava in poraba zelenjave (ekvivalent sveže zelenjave); 2000-2012 in hektarski pridelki v letih 2000, 2005 in 2012

Vir: SURS, KIS

	2000 (t)	2005 (t)	2012 (t)
Zelenjadnice skupaj	24,3	24,2	16,2
Belo zelje	36,1	35,9	28,2
Paradižnik	21,2	40,5	33,1
Čebula	24,2	25,3	18,4
Paprika	28,5	50,4	23,2
Solata	21,7	21,2	15,0

Ukrepi za povečanje samooskrbe z zelenjavo

- Za doseg ciljev ukrepi SKP: neposredna plačila, tržno cenovni ukrepi (organizacije proizvajalcev), ukrepi PRP (naložbe, specialna mehanizacija), vzpostavitev in delovanje kratkih tržnih verig
- Nujno izboljšati tehnologije, večji pomen varstvu rastlin in vzpostavitvi prognostične službe
- Potrebni so kompetenčni centri (cilj 3) za zagotavljanje učinkovitega prenosa tehnologij v proizvodnjo, prilagajanje podnebnim spremembam
- Izboljšati prenos znanja, potrebno boljše sodelovanje med inštitucijami, KGZS in uporabniki
- Zelenjavna veriga

Lokalna trajnostna oskrba s hrano

➤ **Resolucija o Nacionalnem programu prehranske politike 2005- 2010**

LOKALNA TRAJNOSTNA OSKRBA

- tretji steber zagotavljanja varnega in zdravega prehranjevanja
  - lokalno pridelavo, predelavo in distribucijo trajnostno proizvedene hrane, ki je fizično in cenovno dostopna lokalnemu prebivalstvu in porabljena na lokalnih trgih "od njive do krožnika v lokalnem okolju".
-
- ### ➤ **Resolucija o strateških usmeritvah slovenskega kmetijstva in živilstva**
- #### **“Zagotovimo si. Hrano za jutri”**
- Zagotavljanje hrane lokalnemu prebivalstvu s trajnostnim izkoriščanjem domačih proizvodnih virov je strateška opredelitev RS, ki določa tudi njeno politično in ekonomsko suverenost.
-
- ### ➤ **ČIM VIŠJA PREHRANSKA VARNOST je vodilo predvsem kmetijske in prehranske politike,**
- ### ➤ **LOKALNA (in) TRAJNOSTNA OSKRBA njun skupni imenovalec.**

Lokalna oskrba s hrano

- Zaradi negotovosti pri globalnem zagotavljanju, vse bolj pridobiva na pomenu lokalna oskrba z žvili in čim večja oskrba z varno in kakovostno hrano
- Temu smo v preteklih letih posvečali premalo pozornosti
- Svoje je prispevalo še krčenje obsega kmetijskih zemljišč, na račun pozidave in zaraščanja kmetijskih zemljišč
- Zagotavljanje državne varnosti za obdobje ekonomskih kriz
- Zmanjšanje odvisnosti od zunanje trgovine, kar pomembno predvsem v času motene oskrbe
- Poseljenost, obdelanost in urejenost podeželja
- Ohranjanje delovnih mest na podeželju in živilstvu
- Varovanje okolja zaradi krajših transportnih poti in manjše uporabe embalaže

Lokalno pridelano sadje in zelenjava - učinek na zdravje

- Dozorelost lokalnega sadja in zelenjave optimalnejša, zaradi dolgih prevozov in skladiščenja je ni potrebno predčasno pobirati z njiv in ji dodajati konzervansov, ki ohranjajo njeno svežino
- Večja verjetnost, da bosta lokalno pridelana sadje in zelenjava vsebovala večje količine antioksidantov v primerjavi z živili, ki so bila transportirana in skladiščena daljši čas
- Pri daljši verigi, ki vključuje daljši čas od pridelovalca do potrošnika, v sadju in zelenjavi pade vsebnost vitamina C, prav tako se zmanjšajo vrednosti vitaminov A, B in E
- Če povečujemo delež lokalno pridelanih živil, predvsem sadja in zelenjave v prehrani, lahko ugodno vplivamo na zagotavljanje virov živil in zmanjšanje možnosti pomanjkanja mikrohranil. (Vir:IVZ)

Vzpostavitev kratkih verig

- Vzpostavitev t.i. »kratkih verig« med pridelovalcem in potrošnikom, bo imela pomemben vpliv na domačo pridelavo sadja in zelenjave ter njeno povezovanje, na povečan obseg ponudbe raznolikega in kakovostnega sadja in zelenjave, posledično pa tudi na znižanje cen in večjo potrošnjo.
- Potrebno je, da se pridelovalci medseboj čimbolj povežejo, da bodo lažje zagotovili celostno ponudbo lokalnih pridelkov in proizvodov, v trgovinskih verigah, na tržnici, pri direktni prodaji in pri preskrbi v javnih zavodih

Kratke verige v sistemu javnega naročanja hrane in živil v javnih zavodih

- Javni zavodi za prehrano letno porabijo 120 mio € - cilj je povečanje oskrbe javnih zavodov z lokalno pridelano hrano
- **Zakon o javnem naročanju:** javni zavodi lahko naročijo živila v vrednosti 20% vrednosti sklopov, po enostavnem postopku, če naročilo ne presega 80.000 €.
- **Uredba o Zelenem javnem naročanju upošteva:**
  - način pridelave;
  - naročanje sezonskih proizvodov;
  - načelo kratkih verig;
  - zmanjšanje količine embalaže in uporaba embalaže iz recikliranih surovin;
  - obvezna nabava za ekoživila 5%, od 1. 1. 2014 10%
- MKO pripravilo osem regijskih konferenc za boljše sodelovanje med ponudniki in javnimi zavodi ter čim bolj uspešno implementacijo ZJN.
- Primer dobre prakse: Pilotni projekt s kranjskimi vrtci - priprava razpisne dokumentacije (MKO in MF)

Kratke verige v sistemu javnega naročanja - Priporočila za javno naročanje živil

- Priporočila za javno naročanje živil, pripravila MKO in MF, sprejeta na Vladi RS 19.9.2013, objavljena na spletni strani MKO
- Priporočila skupaj s prilogami opredeljujejo možne načine naročanja živil
- Poudarek k naročanju sezonskih živil (uresničevanje načela kratkih verig)
- Za posamezne vrste živil določajo konkretna priporočila glede zahtev po kakovosti, način vključevanja teh zahtev v razpisno dokumentacijo za oddajo javnega naročila in način preverjanja
- Priporočila bodo v pomoč osebam, ki v vzgojno-izobraževalnih zavodih in drugih javnih zavodih vodijo postopke javnega naročanja za izbiro dobaviteljev živil
- Pristojna ministrstva z okrožnico pozvala javne zavode, da pri oddaji javnega naročila za dobavo živil upoštevajo omenjena priporočila, ki lokalnim pridelovalcem omogočajo, da se vključijo med redne dobavitelje

Shema šolskega sadja

- 2013/2014 – izvaja že peto leto
- V shemi je 418 oz. 90% (lani 80%) osnovnih šol
- Skupna sredstva 895.700 € (EU - 75%, SI - 25%)
- Shema dober povezovalni mehanizem več sistemov, ki skupaj delujejo v isto smer.
- Največji izziv je ostalo povezovanje z lokalnim okoljem, predvsem lokalnimi pridelovalci in še posebej zadrugami

Dobavitelji sadja in zelenjave v shemi šolskega sadja

Pravna oblika	2010/11	2011/12	2012/13
d.d.	4,0 %	3,3 %	2,0 %
d.o.o.	38,0 %	39,9 %	47,4 %
s.p.	17,0 %	18,9 %	19,7 %
Kmetija	35,0 %	28,0 %	23,3 %
Zadruga	6,0 %	9,7 %	7,2 %
Zavod	0 %	0,2 %	0,4 %
Skupaj količine (kg):	460 t	520 t	512 t
EKO	3,87 %	5,8 %	4,09 %

Špela

Promocija kmetijskih in živilskih proizvodov

- Na podlagi **Zakona o promociji kmetijskih in živilskih proizvodov (UL RS, št. 26/11, 57/12)** spodbujamo:
  - potrošnike, da posegajo po lokalni hrani,
  - pridelovalce in predelovalce, da povečajo pridelavo/predelavo in ponudbo lokalne hrane,
  - trgovce, da ponujajo več lokalne hrane v trgovinah.
- **Strateški načrt promocije kmetijskih in živilskih proizvodov 2013 - 2018**
  - cilj povezati prehransko verigo,
  - motivirati vse člene za razvoj inovacij in višjih nivojev kakovosti,
  - zboljšati kakovost ponudbe.

Promocija kmetijskih in živilskih proizvodov

- V 2013 se je v okviru kampanje za povečanje potrošnje lokalne hrane izvedlo več projektov promocije
- “Sveža hrana iz vaše bližine” želeli povečati zavedanje, da hrana zaradi kratkih poti ostaja bolj sveža, kakovostnejša in bolj okusna
- Sektorji bodo pozvani, da se v januarju 2014 odločijo, kateri vstopijo v promocijo in s tem prevzamejo zavezo plačevanja obveznega prispevka. Sektorji sporočijo na MKO tudi:
  - višino prispevka
  - izdelava se programe promocije za 3 leta (sektor skupaj z MKO)
  - pridelovalci /predelovalci se certificirajo za „preverjeno kakovost“
  - vzpostavljen bo sistem pobiranja obveznih prispevkov
- V 2014 se bo nadaljevala generična promocija
- Ko bodo zbrana sredstva s prispevkov, se začne izvajanje promocije shem kakovosti.

Primeri dobrih praks

➤ Tradicionalni slovenski zajtrk

- Tretje leto zapored, 273 tisoč otrok iz 361 vrtcev in 488 osnovnih šol
- Otrokom približati pomen zajtrka, sestavljen iz mleka, medu, masla, kruha in jabolka slovenskega porekla
- Pomen lokalne pridelane in predelane hrane
- Spodbuditi zavode, da naročajo hrano od lokalnih kmetov

➤ Dan slovenske hrane

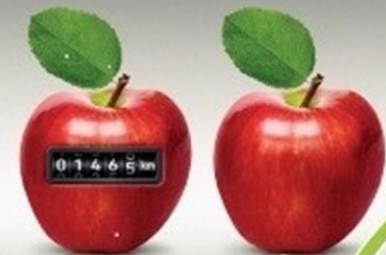
- V 2012 je Vlada sprejela sklep o razglasitvi dneva slovenske hrane, letos drugič
- Zavedanje o pomenu samooskrbe
- Podpore slovenskim pridelovalcem in predelovalcem hrane
- Ohranjanja čistega, zdravega okolja in zdravja ljudi
- Ohranjanja podeželja

DAN SLOVENSKE HRANE

15. november 2013

Izberite hrano,
ki nima za sabo na
stotine kilometrov

Neposredna plačila in tržno cenovni ukrepi pri zagotavljanju lokalne oskrbe

- Neposredna plačila bodo še naprej zagotavljala primerno dohodkovno raven, stabilne proizvodne in ekonomske razmere
- Reforma eSUT poudarek izboljševanju delovanja živilsko predelovalne verige, predvsem z vidika izboljšanja položaja primarnih pridelovalcev
- Pravila za organizacije proizvajalcev in medpanožne organizacije se razširijo na vse sektorje
- Sprejem posebnih pravil konkurence v posameznih sektorjih (mleko, goveje meso, oljčno olje, žita).
- Organizacije proizvajalcev se bodo lahko v imenu svojih članov pogajale o prodajnih pogodbah in s tem povečale učinkovitost ter krepile vlogo primarnih pridelovalcev
- Shema šolskega sadja
- Shema šolskega mleka

Program razvoja podeželja 2014 – 2020 pri zagotavljanju lokalne oskrbe

- Prednostno področje “ Boljše vključevanje primarnih proizvajalcev v živilsko verigo preko shem kakovosti, promocije na lokalnih trgih kratkih dobavnih verig, skupin proizvajalcev in medpanožnih organizacij ter spodbujanje dobrobiti živali”
  - Prenos znanja (15. člen)
  - Pomoč pri uporabi storitev svetovanja (16. člen)
  - Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila (17. člen)
  - Naložbe v osnovna sredstva (18. člen)
  - Razvoj kmetij in podjetij (20. člen)
  - Skupine proizvajalcev (28. člen)
  - Dobrobit živali (34. člen)
  - Sodelovanje (36. člen)
  - Leader (42. – 44. člen)

HVALA ZA VAŠO POZORNOST!